

CLASSIQUES
GARNIER

« Préface à la *Biblia* (1551) », *Sébastien Castellion : des Écritures à l'écriture*, p. 433-441

DOI : [10.15122/isbn.978-2-8124-0925-7.p.0433](https://doi.org/10.15122/isbn.978-2-8124-0925-7.p.0433)

La diffusion ou la divulgation de ce document et de son contenu via Internet ou tout autre moyen de communication ne sont pas autorisées hormis dans un cadre privé.

© 2013. Classiques Garnier, Paris.
Reproduction et traduction, même partielles, interdites.
Tous droits réservés pour tous les pays.

PRÉFACE À LA *BIBLIA*

(1551)

Ce long texte adressé au jeune roi Édouard VI, souverain d'Angleterre et fils d'Henry VIII, s'apparente à un plaidoyer contre la discorde en matière religieuse. Il s'ouvre sur une lettrine historiée à caractère dramatique : on y voit Caïn, mû par une jalousie qui le conduit au meurtre, en train d'occire Abel. Le meurtre du frère est emblématique des querelles qui ont commencé à embraser l'Europe chrétienne : toute cette préface, qui est un plaidoyer pour la concorde entre croyants, montre que, dès 1551, la pensée de Castellion sur la question de la liberté de conscience est déjà bien établie. Il reprendra en partie ce texte dans le *Traité des hérétiques*, publié en 1554. Après avoir longuement montré sa confiance dans l'esprit humain éclairé par les Écritures, Castellion s'enflamme contre toute forme de violence au nom de la foi. (MCGG)

[A 2 R^o] SEBASTIANUS CASTALIO EDUARDO SEXTO¹
ANGLIÆ REGIS CLARISS.[IMO] SALUTEM

Cum sacrarum literarum libros, a me in Latinum sermonem conversos, in lucem emitterem, serenissime Rex Angliæ, suaserunt amici, ut eos tuæ Majestati dedicarem : idque ut facere vellem, tribus ration.[ibus] persuaserunt. Primum, quod dicerent, nulli convenientius sacras literas offerri posse, quam ei, cujus regnum asyllum esset eis, qui propter sacrarum literarum studium atque defensionem vexarentur. Deinde, quod tu nuper hanc eandem transferendi libros sacros provinciam, hominibus doctis mandavisses ; sed unius obitu impeditus fuisses. Postremo, quod præter cæteras disciplinas atque linguas, etiam

---

1 Fils du roi Henry VIII, il monte sur le trône en 1547 et meurt en juillet 1553, à l'âge de 16 ans.

latinitatis, vel in primis (cujus nos hic nonnullam rationem habuimus) studiosus esses, et ad eam rem magistrum eruditum haberes. His causis adductus sum, ut tibi Regi illustrissimo, ego infimæ conditionis homo, vigilias meas offerre auderem : sperans fore, ut quanto in altiore dignitatis fastigio te Dei benignitas collocasset, tanto clementius tenues admitteres, amore CHRISTI, qui cum Deo foret æqualis, non dubitavit ad infimos se dimittere. Quod si placet, et si hanc translationem, Rex ; legere non recusas, exponam tibi jam quod fuerit in hoc negotio meum institutum. Ego operam dedi, ut fidelis, et latina, et perspicua esset hæc translatio, quod ejus fieri posset, ne quem deinceps orationis obscuritas aut horriditas, aut etiam interpretationis infidelitas, ab horum librorum lectione revocaret. Nam quod ad latinitatem attinet, est oratio nihil aliud quam rei quædam quasi vestis, et nos sartores sumus. Res quidem manet eadem, nec orationis elegantia sit melior, nec vilitate deterior : neque rem vere amat is, quem ab ea cognoscendaretrahit inculta oratio. Quinetiam videmus Evangelii arcana nobis tradita esse verbis impolitis, et e media indoctorum plebe desumptis, ne quid inde hominum eloquentiæ tribueretur. Cæterum quoniam in hoc studio versantem, necesse erat non solum verba, sed etiam res ipsas (sine quibus verba sæpe intelligi non possunt) perpendere, si quid interim animadverti obscurius, non solum quod ad verba, sed etiam quod ad rem pertineret, id conatus sum paucis illustrare. Atque in verbis quidem declarandis, fui aliquando confidentior. Verum res ut parcius at- [a 2 v°] tingerem, in causa fuit partim præsens transferendii institutum, quod circa verba versatur : partim, et quidem multo magis, ignorantia mea. Cum sint enim hi libri de rebus divinis scripti, necesse est nos quanto magis homines sumus, tanto minorem horum intelligentiam habere. Et profecto si verum fateri volumus, est adhuc nostrum seculum in profundis ignorantiae tenebris demersum : cujus rei certissimum testimonium sunt tam graves, tam pertinaces ; tam perniciosæ dissensiones : tam multi, et iidem irriti conventus de hisce controversiis, tantusque numerus quotidie nascentium librorum, et eorum inter sese toto cœlo dissidentium. Si enim unus Dei spiritus, et una veritas est, necesse est, in quibus idem spiritus, eademque veritas insit, eos unum esse, idemque sentire spiritualibus in rebus. Et si nobis clarissimæ veritatis orta dies esset, nunquam tot obscuras librorum accenderemus lucernas. Atque equidem mihi hujus ignorantiae causam quærenti, videbatur inventu difficilis. Neque enim tribui hæc literarum et artium ignorationi potest, cum nostro seculo nihil fieri possit eruditius : et tamen tantis studiis,

tanta linguarum cognitione, tot artibus, per tot annos, tantum abest ut multum profectum sit, ut indies in deterius abeant res. Itaque cum attentius hanc rem considerarem ; visus sum mihi hujus ignorantiae unam verissimamque causam invenisse, vitiositatem ac impietatem. Itaque dicit Danieli genus¹ : Impie agent impii, nec intelligent ulli impii. Et David contra : Jovæ metuentibus patefit ejus arcanum. Et Esaias : Preme oraculum, obsigna disciplinam apud discipulos meos. Quod si Jovæ arcana in his libris occultata nosse volumus, metuendus nobis, et colendus Jovæ est, eique obediendum, ut decet ejus discipulos. Hæc vera ad divinarum rerum cognitionem via, hæc una ad hoc divinorum arcanorum sigillum aperiendum clavis est : quam qui habebit, nullam aliam requiret : qui non habebit frustra cæteras admovebit huic seræ. Quod si esset in nobis verus Dei amor atque metus, et si tantum studii et operæ in eo poneremus, quantum alii in comparanda pecunia, alii in literis, alii in disciplinis, alii in honore, alii alia in re ponunt, non solum abesset crassa hæc (liceat mihi dicere quam sentio) crassa hæc inquam quæ tenet seculum, ignorantia : verumetiam tantæ esset Jovæ cognitionis, hoc est vere pietatis plena terra, quanta nobis, si sapimus, promissa est. Atque ita nasceretur illud vere aureum seculum, quo essent omnes divinitus docti, fieretque quod armipotens Jova pollicitus est his verbis² : CUDENT ex ensibus suis vomeres, et ex spiculis falces : nec gentes aliæ aliis arma inferent, nec amplius bella discent, degentque sub suis quisque vitibus ac ficibus, exterrente nullo, quoniam Jovæ armipotentis os loquitur. Et illud, VERSABITUR cum agno lupus, accubabitque pardus hœdo, copulatoque vitulum et leonem et taurum ducet puer parvulus, et vacca ursusque compascentur, concubantibus eorum pullis, et leo more boum palea vescetur, et ludet super aspidis foramen lactens infans, superque viperæ cavernam deliculus puer manum agi- [a 3 r°] tabit. Nusquam male aut nequiter fiet in meo sacro monte, quoniam tante erit Jovæ cognitionis plena terra, quantis operitur aquis mare. Item illud ad Hierosolymam, hoc est ad Christianorum rempub. dictum³ : AD TE SESE recipient humiliter homines, qui te afflixerint, et tuorum pedum vestigia venerabuntur omnes tui conviciatores, teque Jovæ urbem, Sionem Augusti Isrælitarum appellabunt. Pro eo quod deserta, invisita, et inaccessa fueris, efficiam ex te sublimitatem æternam, voluptatem perennem, adeo ut cæterarum

1 Manchette : Daniel 12. Psal. 25. Esa. 6.

2 Manchette : Malach. 4.

3 Manchette : Esa. 60.

gentium lac, regumque sugas ubera, sciesque me Jovam esse servatorem, vindicemque tuum, Jacobeorum numen. Pro ære inducam aurum, pro ferro inducam argentum, pro lignis æs, pro lapidib. ferrum, efficiamque ut pro tui administratione fit pax, et pro magistratib. justitia. Nom jam crudelitas in tua terra, non vastitas aut calamitas in tuis finibus audietur, tuosque muros salutem, et portas laudem appellabis. Non amplius tibi sol interdiu lumen præbebit, neque lunæ splendor illucebit, sed erit tibi Jova lux æterna, Deusque decori. Non occumbet amplius tuus sol, tua ve luna occidet : nam Jova tibi lux erit æterna, finita tui luctus die. Tuus autem populus, justi omnes, semper terra possidebunt, a me sata stirps, manuum mearum opus, quod mihi sit honestamento. Minimus in mille, minutissimus in populosam gentem excrescet : id quod ego Jova sui tempore accelerabo. Item illud¹ : ACCERSAM vos ex gentibus, et ex omnib. collectos terris, adducam in vestram patriam, puraque conspersos lympha, ut ab omnib. vestris fœditatib. purgemini, ab omnib. vestris vos expiabo stercoreis divis, vobisque et cor novum, et spiritum novum in pectora dabo, et exempto de corporibus vestris lapideo corde, vobis carneum cor dabo : et dato in corpora vestra meo spiritu, faciam ut institutis meis pareatis, measque sententias conservetis, quo faciendo manebitis in terra, quam ego dedi majorib. vestris : et vos mihi populus, et vobis ego Deus ero, vosque ab omnib. vestris impuritatibus vindicabo. Hæc est in his multisque aliis locis, et maxime in Apoc². promissa Christianis felicitas, ô Rex, et perfecta Dei cognitio, ac obedientia, quam equidem quo magis evoluendis sacris libris considero, eo minus hactenus præstita video : utcumque illa oracula intelligas. Sed existunt ignavæ dissidentium voces, qui pro insano habent, si quis audeat sperare meliora nostris. quasi vero Dei sit vel decurtata manus, vel auris obtusa³ : aut, quasi ideo desperandum sit, quia nunquam ita fuit : ac non potius ideo sperandum sit, quia non fuit, et is promisit, qui neque mentitur unquam, et potest etiam mortuis vitam reddere. Equidem aut hæc futura esse fatendum est, aut jam fuisse, aut Deus accusandus mendacii. Quod si quis fuisse dicet, quæram ex eo quando fuerint. Si dicet, Apostolorum tempore, quæram, cur tam parca fuerit, et tam cito exoleverit Dei cognitio ac pietas, quæ et æterna, et marinis undis abundantior fuerat promissa. Sin dicet, nostro tempore, mirabimur hanc pacem, quæ ex vomeribus falcibusque nostris cudat enses, et supellectilem domosque convertat in

---

1 Manchette : Ezech. 36.

2 Manchette : Apoc. 20.

3 Manchette : Esa. 69.

bombardas et propugnacula. Sed est, hæc pax in literarum procerib. [a 3 v°] et populi magistris. Unde igitur linguarum et calamorum longe nocentiora bella, quam ferri. Unde tot tam graves controversiæ, quæ neque tot jam seculis, tot disputationibus componi potuerunt, et fere in sanguinem imbecilliorum erumpunt, dum nemo est qui de suo iudicio dubitet, nemo est qui non alios damnet? Invidemus, maledicimus, non solum malum malo, sed sæpe bonum malo pensamus: et si quis a nobis in aliquo religionis vel puncto dissidet, eum damnamus, et per omnes terrarum angulos linguæ stilique jaculo petimus, et ferro et flamma et undis sævimus, et ex rerum natura indefensos et inopes tollimus: et nobis non licere quenque interficere dicimus, et tamen Pilato tradimus, et si hunc dimittat, amicum esse Cæsaris negamus. Et quod est omnium indignissimum, hæc omnia Christi nos studio, et jussu, et nomine facere clamamus, et lupi feritatem agnina pelle tegimus. O seculum. Scilicet Christi studio sanguinarii erimus, qui, ne aliorum sanguis effundendus esset, ipse suum effudit. Christi studio zizania extirpabimus, qui ne frumentum extirparetur, jussit usque ad messem relinqui zizania. Christi studio alios persequemur, qui jussit, ut si nobis feriat mala dextera, obvertamus sinistram. Christi studio inferemus aliis malum, qui nobis, ut pro malo bonorum redderemus, præcepit. Ubi erit ergo illa nobis tantopere commendata charitas¹, sine qua licet et hominum teneas, et geniorum linguas, et omnia scias, et fide vel montes transmoveas, et omnia tua largiaris, atque adeo tuum ipsum corpus conburendum tradas, nihil es? Quod si quis de charitate sese jactat, consideret num fructus charitatis habeat, et ea præstet quæ charitatis esse tradit Paulus. Charitas benigna est, inquit: charitas temeraria non est, non tumet, non se gerit turpiter, non sibi ipsi studet, non est irritabilis, non male cogitat, non gaudet injustitia, sed veritate lætatur: omnia tolerat, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet: charitas nunquam intercidit. Nunc quidem manet fides, spes, charitas: sed harum trium maxima est charitas, atque in ea sita est legis perfunctio. Denique charitas multitudinem tegit peccatorum, eisque medetur. Quod si hodie ea ita reffixit, ut in ejus loco regnet odium: et tamen promisit Deus pium illud justumque seculum, quod supra commemoravi: fatendum omnino est, multa, atque adeo maxima in oraculis promissa, nondum esse perfecta. Cujus rei ignoratio in causa est, ut Dei dona admodum jejuna, exilia, et macra faciamus: et vatum oracula pleraque inepte, ne dicam ridicule, interpretemur,

---

1 Manchette: 1 Cor. 13.

dum quæ futura sunt, et non nisi ab iis qui vel divinitus, vel rei eventu sint edocti, possunt intelligi, ea et sine spiritu, et sine eventu declarare conamur, metuentes videlicet, ne quid ignorare videamur. Cum hæc ita sint, ô Rex, et cum ætas nostra in tanta adhuc ignorantia, caligine cæcutiat, etiam atque etiam nobis cavendum esse censeo, ne quid imprudenter committamus. Quod si quæ sunt in religionis negotio controversiæ (sunt autem plurimæ) in his sequendum Judæ Macchabæi et suorum factum judico, qui de ara solidi sacrificii, cum quid statuerent, non haberent, ejus [a 4 r°] lapides in monte templi, loco opportuno, posuerunt, donec adveniret vates aliquis, qui de iis oraculum referret. Aut potius Mosis¹, cui disertis verbis modo præceptum erat, ut si quis contra legem data opera commississet, is capite pœnas daret : et tamen eum qui in die Sabbathi lignatus erat, interficere noluit, nisi relato super ea re nominatim oraculo. Et erat Moses fidus Dei minister, et ejus spiritu non parce præditus. Ut interim mihi nihil dicam de consilio Gamalielis², qui ostendit, si ea res ab hominibus est, dissolutum iri : sin a Deo est, non posse dissolui, ne forte contra Deum pugnetur. Quod si has res nobis esse notiores putamus, quam illa Mosis fuit (quando ea sunt tempora, ut nemo se errare putet) at certe non debemus iidem et accusatores esse, et iudices : potius parendum est Paulo³, ita præcipienti : Si quis imbecilla fide est, huic nulla cum animi dubitatione opitulamini. Tu quis es, qui alienum famulum damnes ? Suo domino stat, aut cadit. Consistet autem : potest enim Deus eum stabilire. Tu vero cur tuum fratrem damnas ? aut tu cur tuum fratrem despicias ? Nostrum quisque causam pro se dicet apud Deum. Quamobrem ne jam damnemus alius alium. Nam si damnabimus, damnabimur, et eadem mensura nobis rependetur. Præstiterit (meo quidem iudicio) Romanorum legem de vindictis sequi, quæ erat hujusmodi : Si quis, qui se hactenus pro libero gessisset, vocabatur in jus ab aliquo qui eum servum esse assereret, interea dum causa pendebat, vindictæ dabantur secundum libertatem : hoc est, is cujus libertati periculum creabatur, manebat in eadem conditione, qua liberi, donec in iudicio planum factum ac pronunciatum esset, utrum is liber an servus foret. Et merito. Cum enim de ejus conditione dubitaretur, si forte liberum esse contigisset, et interea pendente lite, serviliter habitus esset, facta foret homini libero gravis injuria. At quanto id in capitis causa fieri æquius est ? præsertim in religione, in qua peccatur gravissime. Expectemus justis iudicis sententiam,

1 Manchette : Num. 15.

2 Manchette : Act. 5.

3 Manchette : Rom. 14.

et operam demus non ut ipsi alios damnemus, sed ut nihil committamus, quamobrem nobis metuenda sit damnatio. Obediamus justo iudici, et zizania usque ad messem sinamus, ne forte¹ frumentum (dum supra magistrum sapere volumus) extirpemus. Neque enim adhuc ultimus mundi finis est, neque nos genii sumus, quibus hæc sit mandata provincia. Adde, quod absurdum est, spirituale bellum terrestribus armis geri. Christianorum hostes sunt vitia, contra quæ virtutibus certandum est et contrariis remediis contraria mala curanda, ut doctrina ignorantia pellat, injuriam vincat patientia, superbiæ modestia resistat, pigritiæ opponatur diligentia, contra crudelitatem pugnet clementia, simulationem prosternat sincera, et se Deo probas religiosa mens, animusque purus, et qui uni Deo placere studeat. Hæc sunt vera Christianæ religionis, et vere victricia arma : non, ut carnifici mandetur provincia doctoris, et exteriora poculi prius quam interiora purgentur. Atque hæc de religione duntaxat a me dici volo. Nam quod ad facinora attinet, homicidia, adulteria, furta, falsa testimonia, et hujusmodi [a 4 v°] reliqua, quæ Deus et puniri jussit, et quo pacto punienda forent, præcepit, ea in controversiam non vocamur, neque de iis obscure præcepit Deus, et ad bonorum defensionem pertinent, nisi velimus in nostris cubilibus jugulari, ut quidem nunc sunt tempora. Neque vero periculum est, ne si magistratus, a Deo ad bonos defendendos constitutus, aliquem homicidii convictum tollat in crucem, virum bonum interficiat : neque quisquam defendit unquam homicidium, ne homicida quidem. Sed religionis et intelligentiæ sacrarum literarum longe est alia ratio. Cum sint enim hæc obscure, et sæpe per ænigmata tradita, et de his jam per mille amplius annos disputetur, necdum componi res potuerit, neque componi absente omnium controversiarum diremptrice, et ignorantiae fugatrice charitate possit, et de ea causa innocente sanguine repleta terra sit : debemus profecto (quamvis nobis omnia scire videamur) debemus, inquam, metuere, ne inter latrones (quos merito crucifigimus) etiam Christum immerito crucifigamus. Et si non modo Turcas et Judæos (quorum illi Christum parum amant, hi etiam capitaliter oderunt) vivere patimur apud nos, verumetiam maledicos, superbos, invidos, avaros, impudicos, ebriosos, et cætera hominum flagitia ferimus, et cum iis vivimus, epulamur, lætamur : debemus saltem communem hunc ærem et spiritum iis concedere, qui idem Christi nomen nobiscum profitentur, et nemini nocent, eoque sunt animo ut mori malint, quam

---

1 Une coquille a été corrigée dans le texte original (frote pour forte).

aliud dicere, aut facere, quam quod dici aut fieri debere arbitrantur. Ut interim non dicam, quod nullum hominum genus minus metuendum est. Qui enim vitam mavult amittere, quam dicere quod non sentit (peccaret enim, si faceret : et qui cogit, peccare cogit) non est, credo, metuendum ne is pecunia possit, aut alia recorrumpi. Atque equidem illud mihi persuasi, nullos esse principibus et magistratibus obedientiores, quam eos qui simpliciter Deum metuunt, et in eo quod sciunt, fideles sese præstant. Cæterorum quidem obedientia ficta est, neque durat diutius, quam vel metu cogitur, vel utilitate allicitur. Sed qui conscientia ad obediendum impellitur, quique docente Deo didicit magistratibus et potestatib. obediendum esse, etiam iniquis, nedum justis : hujus veram et æternam esse obedientiam necesse est, quoniam Deus (qui ei obedientiæ causa est) verus manet, et æternus. Illud quidem (ut ad propositum redeamus) citra controversiam verum est : Ad pœnitendum properat, cito qui judicat : et multos judicasse pœnituit, judicium suspendisse non pœnituit. Et qui ad clementiam propensior est, quam ad iram, is Dei naturam imitatur, qui cum sciat nos esse sontes, tamen differt sententiam diu, et expectat dum fiat vitæ correctio. Qui enim continuo necat, nullum relinquit pœnitentiæ locum. Quod si quis his contradicere audebit, necesse erit ut fateatur sanguinem a se oppugnari, a nobis defendi. Utrius aut facilius futura sit causæ dictio apud judicem Deum, ipse viderit. Illud perspectum habeo, clementiæ, patientiæ, benignitatis, obedientiæ non posse pœnitere quenkum : crudelitatis et temerarii iudicii non posse non pœnitere. Quod si illa tutissima via est, [n. f.] hæc periculis plena, insanum esse oportet, qui se sciens volensque in pericula præcipitet. Neque vero hæc ideo tibi dico, Rex illustriss[ime] quod aliquid sinistrum de te acceperimus. Cum sis enim ejus adhuc ætatis, quæ sub tutorum cura custodiatur, tuum ingenium (nobis præsertim, tanto terrarum intervallo disjunctis) cognitum esse non satis potest. Dicunt quidem, qui isthinc veniunt, eam esse tuam indolem ac humanitatem, ut omnia de te sperent optima : quorum nos spei ades accedimus ut speremus et optemus etiam optimis (si fieri possit) meliora. Cum igitur videamus nostra corpora vobis Regibus esse in manum a Deo tradita, vestros autem animos esse in manu Dei, movemur exemplis, et periculo pro virili parte, obviam ire conamur, malumque nunquam nimis mature declinari posse judicamus. Itaque Deum oramus, vobis ut eam mentem injiciat, ut vos de vestris animis (qui in Dei manu sunt) tanto magis sitis solliciti, quam ii sunt de suis corporibus, qui vident suam vitam vobis in manu esse positam : quanto

animi interitus gravior est, quam corporis. Cupimus, inquam, vos esse tales, quales esse jubet Deus his verbis¹ : Cum acciderit regem in regni sui solio sedere, hanc sibi legem a sacerdotibus Levitis in libro exscritto, eam que apud se habeto, et legito per omnem vitam suam, ut discat Jovam Deum suum vereri, curetque ut omnibus verbis hujus legis atque his institutis pareat, ne contra suos consanguineos animo insolescat, neve de disciplina ad dextram aut sinistram deflectat, ut diu vivat in regno suo tum ipse, tum ejus nati, inter Israëlitas. Item Solomo de bono rege loquens, his verbis² : Oraculum habet in labiis Rex, cujus os crimen in jure non committit. Impie agere, Regibus est invisum : nam justitia solum aptum est. Placent regibus justa labra, et probe loquentes amant. Regia bilis est mortis nuncius, et eam vir sapiens diluit. In serenitate vultus Regis, vita est, ejusque favor est quædam quasi serotina nubes. Habere sapientiam longe est præstantius, quam aurum. Est autem sapientiæ caput, Dei metus, qui nobis debet ob oculos dies noctesque versari, et ad mala frenum, et ad bona calcar esse. Hæc habui in præsentia, Rex, de quib. te monerem, non equidem ut vates, non ut missus divinitus, sed ut unis de multis, qui dissidia et lites oderim, et religionem charitate magis, et animi pietate, quam questionibus, et rebus externis exerceri cupiam. Neque vero me præterit, nihil a me dici quos non ab aliis ante me dictum sit. Sed recta quæ sunt, ea et a multis, et tandiu dici, donec eis pareatur, non est inutile. Accipe igitur, Rex, nostrum hunc laborem comiter et humane : et si vacat (debet autem vacare) et si placet (debet autem placere) lege sacras literas animo pio ac religioso : et te ad regendum regnum sic præpara, tanquam mortalis, et rationem redditurus immortalis Deo. Opto tibi Mosis clementiam, Davidis pietatem, et Somolonis sapientiam. Vale : Basileæ, Mense Februario. Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo.

---

1 Deut. 17.

2 Prov. 16.